

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Introductio ad philosophiam - Cod. Ettenheim-Münster
260**

[S.l.], [18. Jahrh.]

Caput primum

[urn:nbn:de:bsz:31-128479](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-128479)

operationes autem mentis nostrae
quantitas sunt numero copiosissima et
specie diversissima ad tres tamen
classes facillime reducuntur; Sunt
autem: idea, iudicium, discursus, quin
his tamen appendicis loco addimus ma:
thodam, quam plures velut quartam
mentis operationem spectant.

Caput Primum De idea.

Nomine idea varii varia intellexerunt, et in latissimo, idea multo significat omnem in factam in anima nostra, impressionem, hoc modo sensus doloris, perceptio doloris idea vocari possent, nos tamen sensu strictiori ideam accipimus illamque definimus nudam rei alicujus representationem mentalem.

Ideam nudam id est, affirmationis ac negationis expertem. Ideam rei alicujus scilicet alicujus objecti. V. G. Circuli. Ideam 3ta representationem id est cognitionem proprietatum, illius rei. Ideam 4ta mentalem id est in mente factam.

4.

idea est perceptio ergo non est re-
presentatio

Nego antecedens perceptio est adue-
tentia vel intuitus mentis in ideam,
vel perceptio est actus quo mens
ideam percipit, quemadmodum autem
visio non est res visa, ita etiam
perceptio non est idea que percipitur

Oppones Secundo idea est Sensatio,
Ergo non est representatio,

Nego antecedens, Sensatio est actus
quo vel percipimus qualitatem sen-
sibilem vel sentimus dolorem aut gau-
dium. at nullus quomodocumque actus nobis
exhibet proprietates seu gaudii seu doloris
seu qualitatis. Ergo cumque sensibilis,
ideo autem omnes nobis exhibent re-
rum proprietates, ergo, Sensatio nihil
representat, ideo autem representant,
sequitur ideam non esse sensationem

Oppones tunc idea est imago aignis
impressa, ergo non est representatio

Nego antea anima sibi conspicua est ima-
ginis, quam videt, atqui non habet conspici-
entia rerum, que sunt extra animam, ergo
imago aut idea quam anima habet, non

5.
potest esse in organo, nam organa et ea
quae organo impressa sunt, sunt mate-
rialia, omnis autem materia animo
est extrinseca, ergo anima illius non
potest esse Conscientia, et quo Consequitur
ideam aut imaginem non. Cujus anima
sibi conscientia est non posse esse in or-
gano. ³ Imago organo impressa conspicitur
autem in oculo hominis mortui,
atque certe nulla ibi visio conspicitur.
Idea est, ergo imago organo impressa
non est illa idea, quae sui Conscien-
tiam excitat.

Oppones utro non datur nuda rei repre-
sentatio. ~~ne~~ ^{neque} antequam possim sane cogitare
Circulum vel Deum, quum in affirma-
tionem aut ^{negationem} ~~serumpant~~, ergo nuda repre-
sentatio

Excogita breviter natura idea superest
ut diversas illius species diversaque signa
quibus indicantur ideo exponamus, quod
duplici articulo complectemur.

Articulus Primus.

De diversis idearum speciebus.

Ideo diversa sunt ratione objecti et
ratione proprietatum suarum, objectu
autem idearum sunt rerum quarumcumque
proprietates omnes, quae cogitari possunt.

C.

hinc I^{mo}. ratione objecti idea vocatur pura, quae est mere representativa, hanc homo habere nequit.

II Non pura seu spontanea, quae objectum exhibet variis qualitatibus sensu ~~libitibus~~ ^{vestitur}; haec idea vocatur imago et in duplici actu consistit, quorum primus ^{sanctus} ~~sentit~~ ^{aliter} representat. III Simplex quo per alias ideas ~~per~~ ^{evolvi} nequit, ut ~~idea~~, Ulo Composita, quae per ~~plures~~ alias evolvi potest, ut idea beati, quae evoluitur per ideas hominis animalis sensitivi, viventis, Substantia, entis. idea in idea Composita ^{Comprehensio} ~~comprehensio~~ genus, Differentia, Species, Proprium, accidens; genus p representat proprietates Comunes, ut animal respectu hominis; Differentia representat facultates rei particulares ut rationale respectu hominis; Species genus et Differentiam una voce exhibet, ut homo; proprium exhibet attributum necessario promanans et essentia, ut Capacitas doctrinae respectu hominis; accidens representat proprietatem quae salva essentia absesse vel adesse potest. Ulo idea universalis est quae omnibus ejusdem generis aut speciei convenit, Ulo idea Singularis unam individuum indicat ut Petrus.

7.
1mo idea particularis indiffiduum
aliquid determinat, ut aliquis homo,
2da idea absoluta, quae rem quamdam
designat sine nexu cum alia, ut stella
3mo idea relativa, quae rem representat
conexam cum alia, ut servus. 10. idea
concreta subjectum et formam con-
jungit, ut ~~apprens~~, hoc idea solvitur
in subjectum id est hominem et
formam id est sapientiam. 11. idea
abstracta, solam formam indicat
12. idea directa, rem aliquam exhibet
pro 13. idea reflexa, rem exhibet
prout nostrae cogitationi substat
sic in propositione haec, homo est deus
idea homo subjectum vocatur, et in
hoc sensu est idea reflexa, vel
brevius, idea reflexa illa est, quae ideam
directam examinat. 14. idea compre-
hensiva omnes rei proprietates exhibet,
solus deus hanc habet. 15. idea
intuitiva rei proprietates immediate
attingit et inspicit, hanc pariter
solus deus habet. 16. idea abstractiva
rei proprietates non in se sed
relate, ad effectus attingit, tales sunt
omnes ideae nostrae. 17. idea adaequata

8.

Totam rei naturam, unde quaedam
consideratam exhibet. 18. idea modo
quata totam quidem rei essentiam
sed non in omni sensu Consideratam
representat, ut animal respectu
hominis. 19. idea totalis illa est
quae alias in se continet. Collectio
idearum quas totalis continet vocatur
Comprehensio. 20. idea partialis est
illa, quae in alia continetur, Collec-
tio idearum quae in alia continetur,
vocatur extensio. unde sequitur quod
minorem idea habet comprehensionem
et vice versa, si Petrus habet
maximam comprehensionem, mini-
mam extensionem. Contra autem ens ha-
bet maximam extensionem

II

idea ratione proprietatum vocan-
tur Clara, Distincta, obscura, Confusa,
vivida, firma, et debiles. idea Clara
lumen sufficiens objecto discernendo
affundit, s. seu obscura. idea Distincta
proprietates objecti sic illa hinc
recenset. seu Confusa. idea vivida
Clarity sua mentem percellit, firma
ei inhaeret diutius, debilis facit illam
laxidur.

Varias rerum Categorias et predicamento-
rum series exhibent arbores porphyrii et
Barthesii, Solum 2um. Ideas Claras et di-
stinctas q. ibi Comparaturus non plura
sibi objecta, sed quodlibet seorsim
Contempletur, mentis enim audustia
plura simul pervidere nequeunt.
Adq. omnium sensuum minima assider
at ad objectum explorandum. Et sic
omnem in iudicando. Do vi vel recipi
tantiam, objectam in omnem verset
partem, ut quodlibet illius notas
examinet et perscrutetur. Ut sic
perspicacitas namquam a quo nimis fir-
mat.

Articulus 2us.
De idearum Signis.

Non tantum Concepta sunt nobis
ideo, ut in illis tanquam exemplaribus
secundariis, res a Creatore factas, aut
mente cogitantes contemplerur, verum
ut inter nos illas Communicare possimus;
nati sumus ad societatem, que exigit,
ut non minus animarum, quam corpo-
rum orietur Commercium. Signa ergo
necessaria sunt, quibus Ideas Ceteriq.
mentis nostre affectus exprimantur
exterius et illis Cognoscenda probeantur.

Est autem Signum in genere illud,
ex quo prius ignotum aliud noscitur.
Itaque in signo est res significans,
et res significata, neque in se esse
ut rem significatam inter et Signum.

intercedat quodam similitudo, neque
distinctio realis; sic hedera pensilis
significat vinum venale; sic homo
quilibet se ipsum significare aut re-
presentare potest, ut militem in
acie pugnantem.

Signum porro aliud physicum, aliud
Logicum vocatur. Signum physicum
rem extrinsecam nos positam indicat, si
hanc indicat ex ipsa natura, ut
fumus ignem, sicutur signum natu-
rale. Si indicat ex hominum in-
stituto, ut hedera pensilis vinum
venale, erit signum artificiale.

Signum Logicum nostras Cogitationes
et animi motus manifestat, erit
naturale; si ex natura sua signifi-
cat, ut risus gaudium; Secus erit arti-
fiale seu arbitratium. his notatis.

Dico praecipua idearum signa ex insti-
tuto hominum sunt voces, imo et insti-
tuto hominum. vox quilibet et si nullam
habet cum idea similitudinem; quod patet
cum ex notione ideae, quae est Cujusdam rei
representatio mentalis, tum ex notione
vocis, quae est sonus articulatus ex ore
hominum prolatus cum intentione signifi-
ficandi aliquid, quod in animo versatur,

et sane vox homo et se non magis
significat naturam humanam, quam
hominem, et aliud quid. 2do. praecipua sig-
na: licet gestu manuum, ictu oculorum,
aut symbolis ad conceptus alios pandendos
ubi possimus; vocibus tamen et certius
et frequentius utimur.

117

Oppones Vox nihil nisi sonum, ergo non
significat ideas.

Dist. ant. Vox materialiter sumpta C.
formaliter sumpta. N. ant. et Conf.
Vox materialiter sumpta sunt Litterae
et syllaba vocis; sic vox Sol
tribus litteris sive una syllaba Confab.
Vox formaliter sumpta involvit
ideas et tres per vocem indicandas.
hoc modo Sol significat Corpus lucis
dissimulatum. nam voces materialiter
sumpta non nisi soni impressionem
excitant; sed formaliter sumpta
mentis ideo significant, quam
significandi potestatem obtinuerunt ex
hominum instituto.

Quemadmodum vidimus supra diversas
dari ideas, itaque diversas exponemus
voces, quae instituta sunt, ad ideas
illas exterius exprimendas, vocabatur
autem haec Logica pars dialectica.

Quot igitur tanta idea, tot quoque
voces seu signa externa consistere
deberent; nulla autem lingua tam

L. 2.

Fixus est, ut signa. Cuilibet ideo
respondentia possideat, unde nascitur
Linguarum plurimarum obscuritas
et vocum equivocatio. Cum enim
voces sufficientes desint, una eademque
adhibetur ad ideas diversas signifi-
candas, in quibus nulla unquam equi-
vocatio poterit recurrere.

Ex innumeris vocibus, quas terminos
vocant, praecipuas tantum hic expo-
nendas, intelligimus. Imo. terminus
simplex vocatur, qui una voce offer-
tur, ut Deus, eto. Complexus constat
pluribus vocibus, ut Deus justus. Ulo
univocus semper eandem habet signifi-
cationem. Ulo. equivocus diversam
habet significationem, ut Leo modo
brutum significat modo feras classe.
Ulo. analogus diversas res significat,
quodam aliquem inter se habent simi-
lem usum, ut pes modo, partem
inferiorem hominis, modo partem
inferiorem montis significat. Ulo.
terminus positivus aliquid reate indi-
cat. Ulo. terminus negativus indi-
cat rei cujusdam absentiam, ut benebra,
que indicant absentiam Lucis. Cavendum
tamen est, ne terminos grammaticos

gativos, etiam credamus esse Logicos
negativos; nam terminus v. o. vimen
sus est negativus Grammatico, & affir-
mative Logico; significat enim res om-
nem mensuram excedentes. Duo Termini,
qui eisdem vocibus exprimuntur,
ac idea etiam eodem modo exponun-
tur, sic Terminus absolutus, relati-
vus et eodem modo exponuntur ac idea.

Termini quoque diversi sunt ratione
suppositionis, est autem suppositio
usus vel usurpatio pro aliquo. Si terminus
pro se ipso sumitur, suppositio dicitur
materialis, ut homo, est vox la-
tina. Si vero terminus sumitur pro idea
quam indicat, vocatur suppositio for-
malis, ut homo est idea. Si vero termi-
nus sumitur pro re, quam idea represen-
tat, vocatur suppositio obiectiva, et hoc
propria est termini significatio; quamvis
enim voces insitute sunt ad ideas ex-
primendas. Destinate sunt tamen po-
tissimum, ut ideas velut animatis res
ipsas significant.

Hoc suppositio obiectiva singularis est,
si rem unam determinatam indicat,
ut hoc animal particularis est. Si
sensu vago aliquid indicat, ut aliquod
animal. suppositio universalis, si om-
nibus convenit; hoc porro vel collectiva

14.

est vel distributiva; Collectiva est, si omnibus simul sumptis convenit, ut omnis miles est exercitus: sensus est, omnis miles similiter sumptus. hoc suppositio universalis distributiva est, si terminus singularis ejusdem generis aut speciei seorsim et simul sumptis convenit, ut omnes homines sunt mortales; possum dicere omnis et singularis homo est mortalis.

Scolium termini inane abscure et equivoci omnino evitentur, non nisi nota vocabulorum vi claritate ac similitudine latentes in animo sensus alius panis et potest fieri possunt.

Caput 2um.
De iudicio.

Iudicium

iudicium est assensio vel dissensio mentis unam ideam de illa affirmantis, vel negantis. mens itaque iudicando ideas unam, aut separat, si unam videt alteri convenire illas unit, et ponit iudicium affirmativum, ut Circulus est rotundus; si videt ideas sibi non convenire, illas separat, et ponit iudicium negativum, ut Circulus non est quadratus.
Ad iudicium proprie formandum, quatuor.